Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

UDK 050(497.4)"1948/1977"
Uroš Bonšek Laško, *Damjan Huber* Filozofska fakulteta v Ljubljani, *Nina Ledinek* Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša v Ljubljani, *Mateja Lutar* Velenje, *Andreja Milošič* Ptuj, *Magda Volk* Velenje

UREDNIŠKA POLITIKA IN FORMALNE LASTNOSTI RAZPRAVNIH BESEDIL *SLAVISTIČNE REVIJE* MED LETOMA 1948 IN 1977

V članku predstavljamo glede na prakso znanstvenega pisanja danes spreminjanje formalnih lastnosti zlasti razpravnih besedil v *Slavistični reviji* v letih 1948–1977. Ugotavljamo, v kolikšni meri prispevki v reviji v pregledanem tridesetletnem obdobju sledijo konceptu revije, ki je bil predstavljen v prvi številki letnika I, ali je na koncept posameznih letnikov in številk revije vplivala uredniška politika (glede na sestavo uredniških odborov oziroma odgovornega urednika).

The article attempts to show the methodology of linguistic and literary scholarship in *Slavistična revija* between 1948 and 1977 and how (considering the practice of the current scholarly writing) the formal characteristics of its scholarly papers were changing. The author also examines the degree to which the articles in the journal in this thirty-year period follow the concept of the journal articulated in the first issue of Volume I, and whether or not and to what extent the concept of individual volumes and issues was influenced by the editorial policy (i.e., by the composition of the editorial board and/or by the editor-in-chief).

Ključne besede: Slavistična revija, uredniška politika, uredniški odbori, formalne lastnosti, razpravno besedilo

Key words: *Slavistična revija*, editorial policy, editorial boards, formal characteristics, scholarly paper

1 Koncept *Slavistične revije*[1]

Slavistična revija je osrednji slovenski znanstveni časopis za področje jezika in literarne vede. Kot pove že ime, so v njej objavljene slavistične teme, čeprav je poudarek seveda na raziskovanju slovenskega jezika in književnosti. Revija je začela izhajati leta 1948, na tridesetletnico začetka izhajanja *Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino* (1918–1931) in na deseto obletnico začetka izhajanja glasila *Slovenski jezik* (1938–1941).

V tridesetletnem obdobju, ki ga naša raziskava zajema (1948–1977, letniki I–XXV), je bila *Slavistična revija* v letih 1948–1963 podnaslovljena kot *Časopis za literarno zgodovino in jezik*. Po štiriletnem premoru izhajanja se je leta 1967 podnaslov revije spremenil v *Časopis za jezik in literarne vede*. Ob zamenjavi odgovornega urednika leta 1970 je revija spet dobila nov podnaslov, in sicer *Časopis za jezikoslovje in literarne vede*. Revijo je do leta 1949 izdajalo Slavistično društvo v Ljubljani, kasneje pa se kot izdajatelja pridružita še Inštitut za slovenski jezik in Inštitut za literature pri Slovenski akademiji (znanosti in umetnosti). Od leta 1967 izdaja revijo Slavistično društvo Slovenije.

[1] Prispevek je nastal na podlagi seminarske naloge v okviru podiplomskega predmeta Metodologija jezikoslovnih raziskav pod mentorstvom red. prof. dr. Ade Vidovič Muha v študijskem letu 2005/2006.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

Slavistična revija je bila zamišljena kot četrtletnik, vendar je v obravnavanem obdobju (od 1948 do 1977) izhajala v različnem obsegu. V letih 1948–1951 je revija izhajala dvakrat letno, v polletnih snopičih (št. 1–2 in 3–4), leta 1952 in 1953 revija ni izšla, v letih 1954 (letnik V–VII), 1956 (letnik IX) in 1957 (letnik X) je izšla v enem zvezku, leta 1955 (letnik VIII) pa v dveh zvezkih, in sicer v polletnih snopičih (prvi zvezek obsega številko 1–2, drugi pa številko 3–4). Brez oznake številk(e) je *Slavistična revija*, izšla za leto 1954; ta zvezek je poseben tudi po tem, da je izšel kot triletnik (V–VII, za leta 1952–1954). Zvezki med letoma 1956 in 1962 obsegajo številke 1–4 (IX–XIII), letnika XII in XIII pa pokrivata po dve leti (1959/60 in 1961/62). Od leta 1963 do leta 1967 sta izšla samo letnika XIV (leta 1963) in XV (leta 1967); vsak letnik obsega eno številko. *Slavistična revija* je med letoma 1968 in 1977 v štirih letnih zvezkih izšla samo štirikrat (1971–1974), leta 1968 je izšla v samo enem zvezku, v letih 1969 in 1970 v dveh (1969/1, 1969/2, 1970/1–2 in 1970/3–4), v letih 1975 in 1976 v treh zvezkih (dvojni številki sta bili 1975/3–4 in 1976/2–3), leta 1977 pa je sicer izšla v štirih zvezkih, vendar je bila ena številka dvojna (1977/3–4), v svojem zvezku pa je izšla še posebna (peta) kongresna številka (1977/K).[2]

1.1 Vpliv Antona Ocvirka na koncept *Slavistične revije*

Koncept *Slavistične revije* je v prispevku *Slavistična revija in literarna zgodovina* predstavil odgovorni urednik Anton Ocvirk. Avtor pravi, da se je pojavila potreba po podrobnem razpravljanju o slovenski slovstveni preteklosti in besedi. Slovenski literarni vedi očita, da se je ukvarjala z mikroskopiranjem, da je bolj ljubila posameznost kot celoto in ni ustvarila preglednega in dognanega orisa novejšega slovenskega slovstva. Poudarja preplet sintetičnega in analitičnega analiziranja ter vpliv mednarodnih stikov na naše ustvarjalce.

Anton Ocvirk se je pri oblikovanju četrtletnika *Slavistična revija* zgledoval po francoski reviji *Revue des Études Slaves*. Kot urednik izpostavlja stike slovenske književnosti z rusko, češko, poljsko ter južnoslovanskimi književnostmi in pravi, da imamo s področja primerjalne slovanske književnosti malo napisanega. Vzpodbuja proučevanje pesniške oblike in sloga ter zahteva zgodovinsko-vzročno raziskovanje in razlago oblikovnih prvin ter nadaljuje, da se bodo s preusmeritvijo literarne teorije v historično območje pokazali stvarni izsledki. V reviji bo vseskozi prisotna tudi znanstvena kritika.

Nova revija bo dograjevala izsledke tradicije v tesnem stiku s sedanjostjo in s temeljnimi gibali življenja v novo znanstveno misel in literarnozgodovinsko spoznanje (Ocvirk 1948: 4).

[2] Kot samostojna priloga revije oz. kot nekakšna revija v reviji je leta 1955 začela izhajati še Linguistica; v pregledanem obdobju je izšla v letnikih VIII, IX in XI (leta 1955, 1956 in 1958).

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

2 Formalne lastnosti razpravnih besedil v *Slavistični reviji* v letih 1948–1977

Odgovorni urednik revije med letoma 1948 in 1963 je bil Anton Ocvirk.[3] V uredniškem odboru sta bila do leta 1949 še Boris Merhar in Anton Bajec, v letih 1950–1951 pa Fran Ramovš in Josip Vidmar. Leta 1954 se je uredniškemu odboru pridružil še Rajko Nahtigal,[4] v letih 1955–1957 pa so uredniški odbor sestavljali Tine Logar, Josip Vidmar, Rajko Nahtigal in France Tomšič. Letnik X in št. 1–2 letnika XI sta uredila Tine Logar in France Tomšič. Uredniški odbor je v obdobju 1958–1963 stalen: poleg odgovornega urednika so njegovi člani France Bezlaj, Dušan Pirjevec, Rajko Nahtigal[5] in Josip Vidmar. Leta 1967 je prišlo do sprememb v uredniškem odboru. Odgovorni urednik je postal Tine Logar. Poleg njega so bili v odboru še France Bernik, Marja Boršnik, Franc Jakopin, Boris Paternu, Dušan Pirjevec in Jože Toporišič. Do ponovnih sprememb je prišlo leta 1970, ko se je zamenjal celotni uredniški odbor. Odgovorni urednik je postal Jože Toporišič, glavna urednika za jezikoslovje in literarne vede pa sta bila Jože Toporišič in Boris Paternu. Drugi člani odbora so bili še France Bernik, Vatroslav Kalenić, Fran Petre, Dušan Pirjevec in Jakob Rigler. V XXI. letniku (1973) sta se uredniškemu odboru namesto Dušana Pirjevca pridružila Janko Kos in Franc Zadravec, s čimer se je uredniški odbor povečal za enega člana. V drugi številki XXV. letnika pa se uredniškemu odboru ponovno pridruži Franc Jakopin.

Število literarnovednih strokovnjakov in jezikoslovcev v uredniškem odboru je bilo v letih 1948–1957 dokaj uravnoteženo, saj sta revijo v letih 1948–1951 urejala dva literarna teoretika (66,7 %) in en jezikoslovec (33,3 %), do leta 1954 sta bila v odboru dva jezikoslovca (50 %) in dva literarna teoretika (50 %), med letoma 1955 in 1958 (prvi dve številki) pa so uredniško politiko določali trije jezikoslovci (60 %) in dva literarnovedna raziskovalca (40 %). Od leta 1958 (3. in 4. številka) do leta 1963 pa so uredniški odbor sestavljali trije literarni teoretiki (75 %) in en jezikoslovec (25 %). V letih 1967 in 1969 je imel uredniški odbor sedem članov: štiri literarne teoretike (57,1 %) in tri jezikoslovce (42,9 %), v letih med 1970 in 1972 je imel odbor prav tako sedem članov: štiri literarne teoretike (57,1 %) in tri jezikoslovce (42,9 %), v letih med 1973 in 1976 je uredniško politiko usmerjalo pet literarnih teoretikov (62,5 %) in trije jezikoslovci (37,5 %), v zadnjem pregledanem letu (1977) pa se je uredniškemu odboru pridružil še Franc Jakopin, tako da je imel uredniški odbor devet članov: pet literarnih teoretikov (55,6 %) in štiri jezikoslovce (44,4 %).

V času, ko je bil odgovorni urednik Anton Ocvirk (1948–1963), so člani uredniškega odbora objavili 27 od 191 razprav (14,1 %). V obdobju urednikovanja Tineta Logarja (1967–1969) se število razprav, ki so jih objavili člani uredniškega odbora, močno poveča, saj so jih od 57 razprav objavili kar 25 (43,9 %). S prihodom Jožeta Toporišiča

[3] V Slavistični reviji v letih 1948–1954 (letniki I–VII) ni posebej omenjeno, kdo je odgovorni urednik, je pa poseben status Antona Ocvirka v uredniškem odboru nakazan s tem, da se prispevki za revijo zbirajo na njegovem (domačem) naslovu.

[4] Večina prispevkov za letnike V–VII je bila oddana že leta 1952, dobršen del jezikoslovnih razprav je pregledal še Fran Ramovš, zato je kot član uredniškega odbora še vedno naveden, čeprav je bil leta 1954 že dve leti pokojni. Urejanje jezikoslovja je do svoje smrti leta 1958 za njim prevzel Rajko Nahtigal.

[5] Glej opombo 3.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

na mesto odgovornega urednika se število razprav, ki so jih objavili člani uredniškega odbora nekoliko zmanjša, prispevali so jih 55 (37,4 %) od skupno 147.[6]

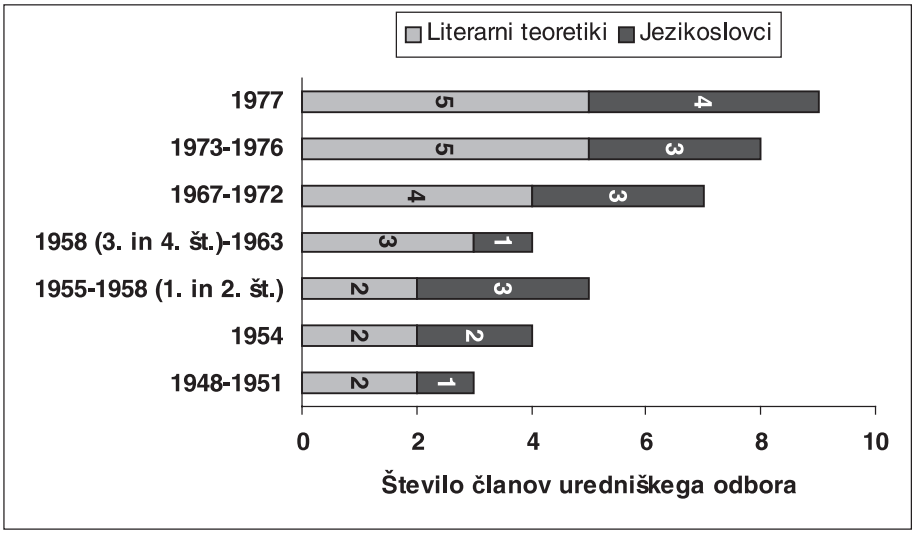

Graf 1: *Sestava uredniškega odbora glede na področje strokovnega delovanja.*

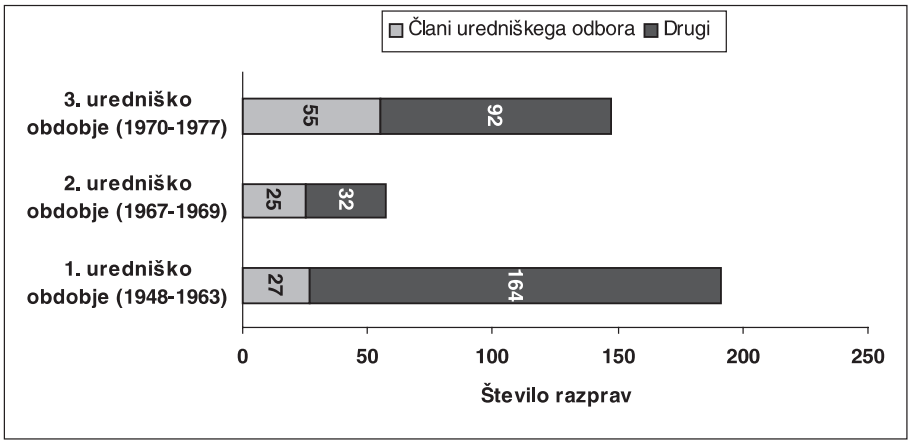

Graf 2: *Razmerje med člani uredniškega odbora in drugimi člani glede na število objavljenih razprav.*

Analiza nam je pokazala, da sestava uredniškega odbora v posameznih obdobjih, zamejenih z enim odgovornim urednikom revije, ni ključno vplivala na razmerje med

[6] Anton Ocvirk v času, ko je bil odgovorni urednik Slavistične revije, ni objavil nobene razprave, Tine Logar je med svojim urednikovanjem objavil tri razprave, Jože Toporišič pa jih je kot odgovorni urednik do leta 1977 objavil dvanajst.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

jezikoslovjem, literarno vedo in razpravami, objavljenimi znotraj kategorije drugo. Glede na različno zastopanost literarnovednih razprav v posameznih uredniških obdobjih lahko sklepamo, da koncept *Slavistične revije*, kot ga je podal Anton Ocvirk leta 1948, ni bil sprejet kot norma, ki bi mu uredniška politika zvesto sledila.

V prvem uredniškem obdobju se izmenjuje tako število članov uredniškega odbora glede na področje strokovnega delovanja (Graf 1) kot tudi prevladujoč delež jezikoslovne oziroma literarnovedne tematike (Graf 3). Razprav z literarnovedno tematiko je več na začetku in koncu tega prvega obdobja, česar pa ne moremo neposredno povezati s prevladujočim številom članov uredniškega odbora, saj na primer že leta 1950 število jezikoslovnih razprav preseže delež literarnovednih, medtem ko uredniški odbor po razmerju med literarnimi teoretiki in jezikoslovci ostaja enak (leta 1950 je bila sicer izdana tematska številka v čast jubileja Frana Ramovša, vendar se je trend nadaljeval tudi v prihodnje). Kot lahko razberemo iz Grafa 2, so v obravnavanem obdobju člani uredniškega odbora objavili le 14,1 % vseh objavljenih razprav, kar ne more pomembno vplivati na našo statistično analizo. V drugem uredniškem obdobju lahko zaznamo morda največji vpliv, če ta seveda sploh obstaja, zastopanosti članov uredniškega odbora glede na področje strokovnega delovanja (Graf 1) na izbiro tematike razpravnega dela *Slavistične revije* (Graf 4). V drugem obdobju namreč prevladujejo literarnovedne razprave ali so z jezikoslovnimi izenačene, v sestavi uredniškega odbora pa prevladujejo literarni teoretiki (štirje, jezikoslovci so trije). Tudi delež objav članov uredniškega odbora, kot nam kaže Graf 2, je v tem obdobju najvišji, in sicer znaša kar 43,9 % vseh razprav. Ker je sestava uredniškega odbora kljub vsemu precej uravnotežena, iz tega ne moremo sklepati o njeni povezanosti in neposrednem vplivu na razmerje objavljenih razprav. Podobne rezultate nam daje tudi analiza tretjega uredniškega obdobja, v katerem se razmerje med razpravami glede na tematiko spreminja (Graf 5), člani uredniškega odbora pa so med seboj precej uravnoteženi (Graf 1). Lahko povzamemo, da v zadnjem obravnavanem obdobju za vsaj eno uredniško mesto prevladujejo literarni teoretiki, celoten uredniški odbor pa je objavil dobro tretjino (37,4 %) vseh razprav.

3 Primerjava razprav po posameznih uredniških obdobjih

Primerjava razprav v *Slavistični reviji* glede na tri uredniška obdobja, zlasti njihova vsebinska in statistična analiza, je dala zelo zanimive rezultate. Iz Grafa 3 je razvidno, da je **v prvem uredniškem obdobju** 1948–1963, ko je bil odgovorni urednik Anton Ocvirk, število literarnovednih raziskav večje od števila jezikoslovnih. Čeprav se je uredništvo v besedilu I. letnika, ki pojasnjuje koncept *Slavistične revije,* zavezalo predvsem k raziskovanju slovenistične in tudi slavistične literarnovedne problematike, lahko celo ugotovimo, da je delež literarnovednih razprav tudi glede na razprave z bolj specifično tematiko (Drugo) velikokrat razmeroma majhen. Opozoriti moramo, da je treba letnika III in X (*Slavistična revija* v letih 1950 in 1957) obravnavati posebej, saj gre za tematski številki, ki sta nastali v počastitev jubilejev dveh jezikoslovcev, Frana Ramovša in Rajka Nahtigala, zato je literarnovednih člankov v njih malo ali pa nič. Uredniki so zastavljeni koncept revije v prvih dveh letnikih še upoštevali, v letih 1950–1958 koncepta niso povsem uresničevali, šele ob koncu prvega uredniškega

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

obdobja (po 1959) pa je literarnovednim raziskavam pripisan status, kot ga zanje predvideva koncept revije.[7]

Rešitvam obravnavanih težav v razpravah se avtorji poskušajo približati zlasti z zgodovinsko oziroma zgodovinskoprimerjalno metodo, kar se kaže npr. v zelo visokem deležu člankov, ki se ukvarjajo z etimološkimi vprašanji, in v dejstvu, da o literaturi raziskovalci razpravljajo predvsem z literarnozgodovinskega vidika. Posledica zgodovinskoprimerjalnega načina obravnave je tudi, da je precejšnjemu deležu člankov težko določiti dominantno temo, saj sodijo tako na področje jezika kot literature oz. vključujejo obravnavo slovenističnih in slavističnih tem.

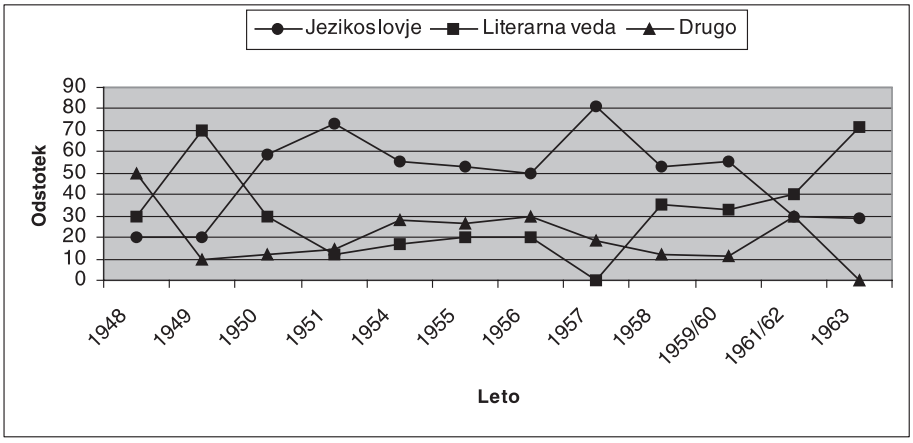

Graf 3: *Razmerje med jezikoslovjem, literarno vedo in kategorijo drugo v prvem uredniškem obdobju.*

V prvem uredniškem obdobju, kot je razvidno iz Grafa 3, razprave z literarnovedno tematiko prevladujejo na začetku in koncu tega obdobja, česar pa ne moremo neposredno povezati z uredniško politiko. Zanimivo je, da so se člani uredniškega odbora že leta 1950 s tretjim zvezkom *Slavistične revije* odločili, da bodo kršili koncept, ki je bil podan v prvem zvezku, s čimer mislimo predvsem na prednost, ki je bila dana literarni vedi. Seveda ne vemo, ali so to storili namenoma ali pač v skladu z okoliščinami tedanjega časa in zanimanji avtorjev, ki so objavili svoje prispevke. Tudi glede na podnaslov *Slavistične revije* v prvem uredniškem obdobju – *Časopis za literarno zgodovino in jezik*, ne pa samo glede na koncept revije, bi lahko pričakovali, da bodo literarnovedne razprave prevladovale, vendar temu ni tako. Od števila literarnovednih razprav ni večje samo število jezikoslovnih razprav, temveč pogosto tudi število razprav, ki jih uvrščamo v kategorijo drugo, kar je še posebej značilno za začetne zvezke *Slavistične revije*. Vsi letniki revije, v katerih v razpravnem delu prevladuje jezikoslovna tematika, se uvrščajo v čas med jubilejnima letoma 1950 in 1957, v katerih sta izšli

[7] Jezikoslovnih razprav je v letih 1959/60 še vedno več kot literarnovednih, vendar zavzemajo skoraj dvakrat manj strani revije.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

tematski številki v čast Franu Ramovšu in Rajku Nahtigalu. Prej in pozneje v prvem uredniškem obdobju med letoma 1948 in 1963 prevladujejo razprave, ki obravnavajo področje literarne vede.

V **drugem uredniškem obdobju** (1967–1969 – odgovorni urednik Tine Logar) se uredniška politika glede na konec prejšnjega uredniškega obdobja ne spreminja, saj še vedno prevladujejo literarnovedne razprave. K njihovemu večjemu deležu prispeva tudi tematska številka (številka 1, leto 1969) ob petdesetletnici smrti Ivana Cankarja. Še vedno prevladuje zgodovinskoprimerjalna metoda, vendar se začnejo pojavljati tudi razprave o sodobnem slovenskem knjižnem jeziku in literarnoteoretske razprave.

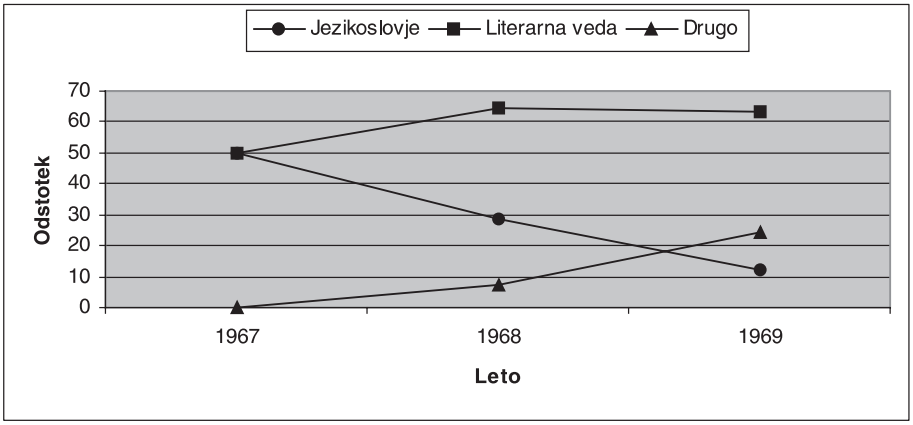

Graf 4: *Razmerje med jezikoslovjem, literarno vedo in kategorijo drugo v drugem uredniškem obdobju.*

V drugem uredniškem obdobju je treba izpostaviti, da se kljub preimenovanju podnaslova *Slavistične revije* iz *Časopisa za literarno zgodovino in jezik* v *Časopis za jezik in literarne vede* prevladujoča tematika ne spremeni v prid jezikoslovju. Prav v tem obdobju, ki je sicer najkrajše, je objavljenih več ali enako literarnovednih razprav glede na druge. K temu seveda pripomore tudi zgoraj omenjena tematska številka iz leta 1969. Ker drugo uredniško obdobje zajema le tri zvezke, ne moremo sklepati o namernem preobratu *Slavistične revije* v prid spoštovanju koncepta, podanega leta 1948. Prav tako ne moremo biti prepričani niti o vplivu števila članov uredniškega odbora na izbrano uredniško politiko, saj so bili ti med seboj, kot smo že pokazali, precej uravnoteženi.

V **tretjem uredniškem obdobju** (1970–1977 – odgovorni urednik Jože Toporišič) je uredniška politika glede na koncept kršena v prid uravnoteženi zastopanosti obeh tematskih področij, vendar so literarnovedne razprave še vedno nekoliko daljše. Pri jezikoslovnih razpravah se diahroni in sinhroni vidik izenačita, več pa je tudi literarnoteoretskih razprav.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

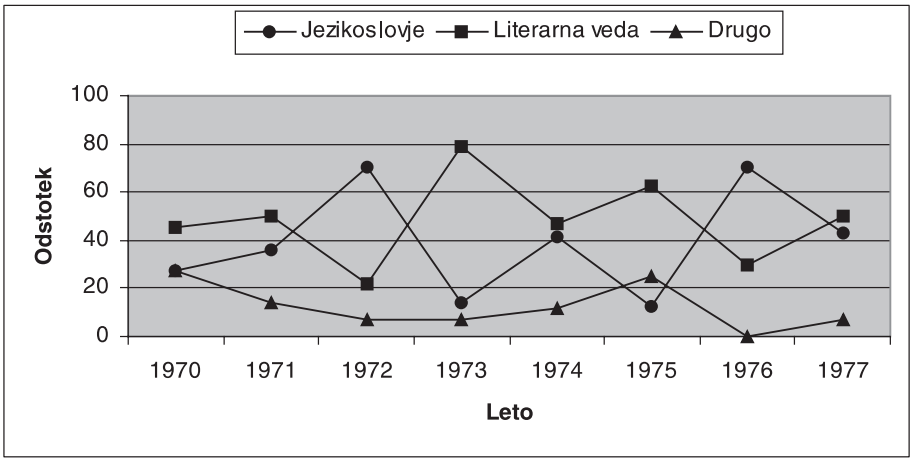

Graf 5: *Razmerje med jezikoslovjem, literarno vedo in kategorijo drugo v tretjem uredniškem obdobju.*

V tretjem uredniškem obdobju, kot nam kaže Graf 5, vsaj na začetku kljub menjavi odgovornega urednika in ponovnem preimenovanju podnaslova revije v *Časopis za jezikoslovje in literarne vede* na področju tematike razpravnega dela ne pride do bistvenih sprememb, kasneje pa se literarnovedne in jezikoslovne razprave med seboj izmenjujejo oziroma težijo k medsebojni uravnoteženosti.

Prispevke, ki v omenjeni skupini glede na temo obravnave ne sodijo, smo uvrstili v razdelek drugo. Vanj sodijo članki, ki prinašajo korespondenco, članki o rokopisih, zapiskih in redkih tiskih, etnografski prispevki, članki o biografijah pomembnih strokovnjakov in ustvarjalcev, prispevki, ki prinašajo bibliografijo, članki o delovanju Slavističnega društva, prispevki o *Slavistični reviji* in drugo (npr. članki, v katerih je preplet obravnave problemov iz literature in jezika zelo izrazit, članki o zgodovini, umetnosti, kulturni zgodovini različnih dežel ipd.). Prispevki so vedno umeščeni le v eno od zgornjih skupin (čeprav lahko obravnavajo probleme več področij), in sicer na podlagi njihove dominantne teme. Takšno uvrščanje je seveda lahko do neke mere subjektivno. Število razprav v razdelku drugo kaže na to, da je bila *Slavistična revija* že na začetku zasnovana širše humanistično.[8]

3.1 Jezik razprav in povzetkov

Kot posebna priloga *Slavistične revije* je v letih 1955–1958 izhajala tudi *Linguistica.* V prvi številki revije najdemo prispevek *Ob izidu prve številke*, v katerem uredništvo sporoča, da je revija namenjena bralcem jezikoslovcem v raznih deželah. Ker

[8] V razdelek drugo so npr. uvrščene razprave Janeza Rotarja Razpust in obnova Slovenske matice med prvo svetovno vojno v *SR* 17/2 (1969), 293–308, Ericha Prunča K zgodovini slovenskih predavanj in slavistike na graški univerzi v *SR* 18/3–4 (1970), 241–248, Mirka Rupla Pripevki k protireformacijski dobi v *SR* 9/3–4 (1956), 148–155.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

ti slovenščine ne razumejo dovolj, uredništvo predvideva, da bodo članki za *Linguistico* nastajali predvsem v tujih jezikih, vendar s slovenskim povzetkom. V nasprotju s tem je, kot kaže Graf 6, *Slavistična revija* prinašala članke zlasti v slovenskem jeziku (glej še poglavje 4) s tujejezičnimi povzetki. Število v slovenskem jeziku napisanih člankov v pregledanem obdobju narašča, v prvem uredniškem obdobju je razprav v slovenščini 72,3 %, v tretjem uredniškem obdobju pa že 91,2 %; v vseh obdobjih skupaj pa je tujejezičnih razprav 19 %. Poleg tega je treba upoštevati, da se večina razprav v tujih jezikih pojavi v tematskih in kongresnih številkah.[9] Številčno prevladujejo razprave v srbohrvaščini (40 %), nemščini (16 %), ruščini (12 %), poleg tega lahko v reviji najdemo tudi razprave v francoščini, angleščini, češčini, poljščini, italijanščini, bolgarščini, makedonščini in lužiški srbščini.

Povzetke ima 86,1 % razprav, ki so večinoma tujejezični (89,1 %). Iz Grafa 7 lahko razberemo, da so v prvem uredniškem obdobju prevladovali povzetki v francoskem jeziku (65,8 %), na to je verjetno vplivala tudi povezanost Antona Ocvirka s francoskim znanstvenim okoljem, v drugem obdobju se razmerje med jeziki povzetkov (angleščina, nemščina, ruščina) uravnoteži, povzetkov v francoščini je zelo malo, slovenskih povzetkov pa sploh ne najdemo. V tretjem uredniškem obdobju so povzetki največkrat v ruskem jeziku (67,2 %); najbrž je k temu pripomoglo zanimanje za ruščino.

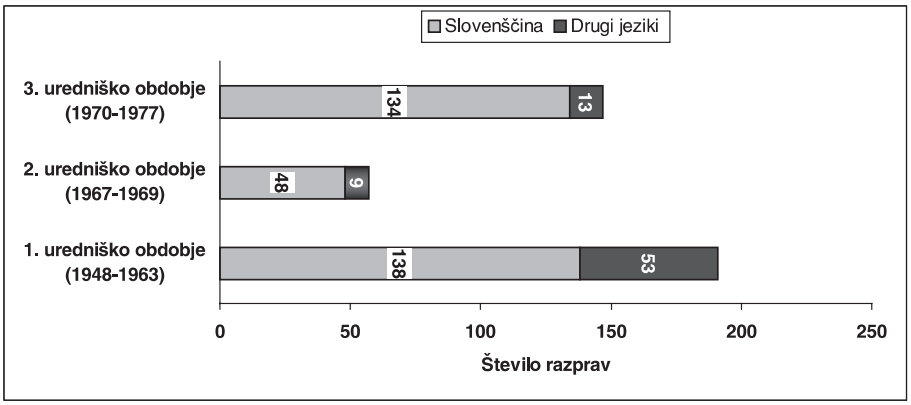

Graf 6: *Razmerje med slovenščino in drugimi jeziki v razpravah glede na uredniška obdobja.*

Kot lahko razberemo iz Grafa 6, se pojavljajo predvsem razprave v slovenskem jeziku. Razmerje med slovenščino in drugimi, zgoraj navedenimi jeziki se skozi obravnavani čas veča v prid slovenščini in vrh doseže v tretjem uredniškem obdobju, ko za slovenščino znaša kar 91,2 %. Slednje ni presenetljivo, če upoštevamo uredniško politiko tega časa, ki je predvidela, da mora biti jezik razprav slovenščina in le izjemoma tudi drugi jeziki. Izpostaviti je treba že omenjeni podatek, da je bila večina tujejezičnih razprav objavljena predvsem v tematskih in kongresnih številkah, kar še dodatno podpira prevlado slovenskega jezika v razpravnem delu *Slavistične revije.*

[9] V letniku III (1950) je od 36 razprav 22 tujejezičnih, v letniku X (1957) 22 od 27, v letniku XI (1958) 5 od 17 in v letniku XVII (1969) 7 od 33.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

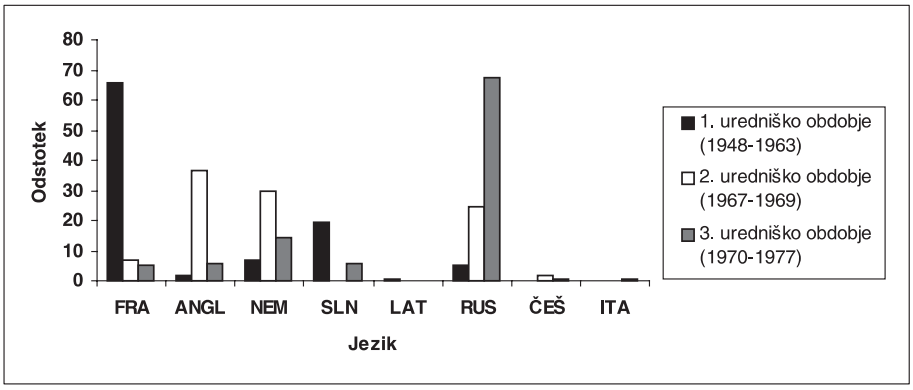

Graf 7: *Zastopanost posameznih jezikov v povzetkih razprav.*

V nasprotju s prevladujočim jezikom razprav so povzetki v pregledanem obdobju pisani zlasti v tujih jezikih, kar nam prikazuje Graf 7. Tujejezičnih povzetkov je kar 89,1 %. Zanimivo je, da lahko predvsem v prvem in tretjem uredniškem obdobju zaznamo občuten porast posameznega jezika – tako v letih 1948–1963 izstopa francoski jezik, v letih 1970–1977 pa ruski jezik. Zdi se, da sta ti tendenci povezani z zanimanji članov uredniškega odbora, najverjetneje predvsem z zanimanji odgovornih urednikov, Antona Ocvirka in Jožeta Toporišiča. Globalni jezik današnjega časa, angleščina, se v obravnavanem obdobju v povzetkih razprav redko pojavlja. Največ angleških povzetkov lahko najdemo v najkrajšem drugem uredniškem obdobju, ko so skoraj izenačeni s povzetki v nemškem in ruskem jeziku.

4 Doprinos Jožeta Toporišiča

V prvih dveh uredniških obdobjih so formalne značilnosti revije še dokaj neenotne. Pri razpravah se izvlečki in ključne besede še ne pojavljajo. Prav tako ob imenu avtorja še ni navedena ustanova, v kateri je ta zaposlen. Uredništvo avtorjem prav tako še ne sporoča, kako naj bodo prispevki za revijo napisani. Citiranje oziroma sklicevanje avtorjev na že obstoječa znanstvena dela se v *Slavistični reviji* v letih 1953–1977 pojavlja pravzaprav v vseh razpravah. Način, s katerim pisci prispevkov nakažejo, da komunicirajo z drugimi strokovnimi besedili, pa se lahko močno razlikuje. Ustaljenega sistema sklicevanja v pregledanih letnikih še ni, avtorji zato bibliografske podatke navajajo v različnem obsegu (avtor, naslov dela, letnica izida, založba, stran …), sklici pa se pojavljajo v samem tekstu (lahko so od jedrnega dela teksta ločeni z oklepajem) ali pa v opombah. Seznam navedenk in uporabljene strokovne literature v razpravah najdemo zelo redko.[10]

S tretjim uredniškim odborom leta 1970, ko je odgovorni urednik postal Jože Toporišič, je prišlo do večjih oblikovnih in vsebinskih sprememb revije. Spremembe

[10] Izjemen je v tej formalni značilnosti prispevek Václava Machka v tematski številki letnika X (1957), ki se v reviji pojavi že v času prvega uredniškega obdobja.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

so vidne že na prvi pogled, saj je prej zelenkasto barvo *Slavistične revije* zamenjala še danes prepoznavna rjavordeča barva. Spremenil se je tudi podnaslov, ki se iz *Časopisa za jezik in literarne vede* preimenuje v *Časopis za jezikoslovje in literarne vede*. Z letom 1970 se uveljavi tudi enoten način številčenja strani, in sicer vsaka razprava nima več svojega številčenja, ampak se številčenje začne s prvo in konča z zadnjo številko letnika.

Na zunanji strani zadnje platnice je bila dodana rubrika *V oceno smo prejeli*, hkrati pa se na notranji strani zadnje platnice pojavijo *Navodila avtorjem*, ki so se z leti spreminjala. V njih na primer lahko najdemo, da mora biti jezik razprav slovenščina (izjemoma tudi drugi slovanski jeziki, angleščina, nemščina, francoščina ali italijanščina), določajo obseg razprav (do 30 avtorskih strani, z letom 1976 pa le še 25), kritik (15 oziroma 12) in poročil (2–4) ter druge oblikovne značilnosti (citiranje, ležeči tisk …). Dodan je tudi način transliteriranja lastnih imen, citatov, naslovov in primerov iz jezikov s cirilsko pisavo. Uredništvo je zahtevalo tudi povzetek v tujem jeziku (največ dve avtorski strani) in sinopsis (do devet tipkanih vrstic), čas za avtorske korekture se je s sedem (1970) zmanjšal na tri dni (1971), prva številka iz leta 1973 pa prinese informacije glede avtorskih honorarjev in odpiranja žiroračunov.

Do prve številke iz leta 1969 ob razpravah še ni zapisano, kje so avtorji razprav zaposleni oziroma od kod prihajajo, druga številka iz tega leta pa prinaša zapis krajev, od kod prihajajo oziroma v katerem kraju so avtorji razprav zaposleni. S prihodom Jožeta Toporišiča na mesto odgovornega urednika so se ob imenih avtorjev razprav pojavile tudi ustanove, v katerih so le-ti zaposleni.

Uvede se tudi novo poimenovanje nerazpravnega dela, ki se uporablja še danes, in sicer OCENE – ZAPISKI – POROČILA – GRADIVO (do 1970 je namreč poimenovanje neenotno, saj se spreminja glede na gradivo, ki ga prinaša določena številka). Z novim uredniškim odborom se pojavijo tudi izvlečki, ki so v slovenščini, prevedeni pa so v angleščino. Na splošno prevladujejo povzemalni[11] (47,1 %) izvlečki, sledijo pa jim mešani (27,5 %) in problemsko-predstavitveni (25,4 %). Opazna razlika je predvsem pri jezikoslovnih razpravah (56,7 % povzemalnih, 19,4 % mešanih in 23,9 % problemsko-predstavitvenih), medtem ko je pri literarnovednih (37,7 % povzemalnih, 36,1 % mešanih, 26,2 % problemsko-predstavitvenih) in drugih (40 % povzemalnih, 30 % mešanih, 30 % problemsko-predstavitvenih) razpravah stanje precej bolj izenačeno.

5 Sklep

Analiza *Slavistične revije* v letih 1948–1977 je pokazala, da revija ni povsem sledila v konceptu začrtanim vsebinskim smernicam, saj je število literarnovednih razprav večje od števila razprav z jezikoslovno in drugo tematiko pravzaprav le v začetku prvega in v času drugega uredniškega obdobja. V času urednikovanja Jožeta Toporišiča se delež obeh vrst prispevkov uravnoteži. Zdi se, da na razmerje med literarnovednimi,

[11] Razdelitev izvlečkov je povzeta in prirejena po članku Nine Novak in Lare Godec Formalne lastnosti razpravnih besedil v *Slavistični reviji* (1991–2002), *SR* 51/4 (2003), 411–428. Analizah izvlečkov v *SR* 1970–1977 potrjuje rezultate, kot jih navajata avtorici članka za *SR* 1991–2002, ko ugotavljata, da do leta 1996 prevladujejo povzemalni izvlečki.

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

jezikoslovnimi in drugimi razpravami v reviji tudi niso odločilno vplivala strokovna stremljenja članov uredniškega odbora, na področje strokovnega delovanja odgovornih urednikov morda posredno opozarja le jezik povzetkov razprav. Leto 1970 je v *Slavistični reviji* prelomno tudi v metodološkem smislu. Članke, v katerih jezikoslovne in literarnovedne probleme avtorji obravnavajo z zgodovinsko oz. zgodovinskoprimerjalno metodo, začnejo izpodrivati članki o sodobnem slovenskem knjižnem jeziku in literarnoteoretični članki, v tretjem uredniškem obdobju se obseg člankov, ki obravnavajo sinhrono in diahrono problematiko, izenači. Na težnjo uredniške politike, da bi zasnovali znanstveno revijo, opozarjajo tudi formalne lastnosti razpravnih besedil, ki so večinoma opremljena z elementi znanstvenega aparata. Bistven kolikostni in kakovostni napredek glede na znanstveni aparat se spet pokaže v tretjem uredniškem obdobju, saj dobi takrat revija podobo in formalne lastnosti, ki jih v večji meri ohranja še danes. Z vidika prakse sodobnega strokovnega pisanja razpravam v *Slavistični reviji* po letu 1970 manjkajo pravzaprav samo ključne besede.

Vir

Slavistična revija I–X (1948–1957).

Literatura

Nataša Jakop, 2001: Vsebinska delitev opomb. *Nastajanje strokovnih in znanstvenih besedil: med pisanjem in družbenim kontekstom*. Ljubljana: Študentska založba. 36–52.

Jože Munda, 1977: Bibliografsko kazalo *Slavistične revije* I–XXV, 1948–1977. *Slavistična revija* XXV. 491–527.

Nina Novak, Lara Godec, 2003: Formalne lastnosti razpravnih besedil v *Slavistični reviji* (1991–2002). *Slavistična revija* LI. 411–428.

Anton Ocvirk, 1948: *Slavistična revija* in literarna zgodovina. *Slavistična revija* I. 1–4.

David Puc, Mojca Žagar, 2006: Spreminjanje uredniške politike revije *Jezik in slovstvo*. *Slavistična revija* LIV. 75–94.

Summary

The article surveys *Slavistična revija* between 1948 and 1977 in terms of its content and statistical data and compares the changes in formal characteristics of scholarly papers. The author examined individual issues of the thirty-year period in question to see how the scholarly papers follow the concept of the journal articulated in the first issue of Volume I and to what extent the choice of the scholarly papers was influenced by individual editorial boards. The analysis showed that the journal did not always follow the outlined direction in the matters of substance. Between 1948 and 1963, the editor-in-chief was Anton Ocvirk. Editors followed the outlined concept of the journal in the first two volumes, in 1950–58 they did not follow it entirely, and at the end of the first editorial period (after 1959) literary scholarly papers gained the status as envisioned in the original concept of the journal. Although in 1967 changes occurred in the editorial board, the editorial policy did not change, i.e., literary research was still predominant discipline in the journal. Tine Logar became editor-in-chief. New changes occurred in 1970 when the entire editorial board changed and Jože Toporišič became editor-in-chief. In 1970–77 editorial policy

Slavistična revija (https://srl.si) je ponujena pod licenco
Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international.
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2008_1_4.pdf | DOST. 25/04/24 12.48

moved from the initial concept, as the literary scholarship and linguistics became more balanced in the journal, although literary papers still somewhat exceeded linguistic papers in length. For the journal, 1970 is a pivotal year in terms of methodology as well. The articles in which authors treated linguistic and literary issues with historical and historical-comparative methods were supplanted by articles about contemporary standard Slovene and literary-theoretical articles. In the third editorial period, the volume of articles treating synchronic and diachronic issues evened out. The tendency of the editorial policy to found scholarly journal intended for relatively narrow (Slovene) audience, is displayed in the formal features of the scholarly articles, which for the most part include elements of scholarly apparatus. The most significant qualitative and quantitative progress with respect to the scholarly apparatus was made in the third editorial period when the journal attained the shape and formal features that it has largely kept to the present.